

REPUBLIKA
SLOVENIJA

VARUH
ČLOVEKOVIH
PRAVIC

Vabimo vas na okroglo mizo
ob mednarodnem dnevu starejših

Kako zagotoviti učinkovitejše varstvo pravic starejših – bi bila vzpostavitev »zaupnika starejših« pravi odgovor?

1. oktobra 2024 ob 9.30
na Festivalu za 3. življenjsko obdobje
(v dvorani M3 v prvem preddverju Cankarjevega doma, Ljubljana)

Varuh človekovih pravic (v nadaljevanju: Varuh) zaznava, da se je na področju socialnega varstva v letu 2023 bistveno povečalo število pobud, iz katerih so razvidne različne oblike nasilja nad stanovalci domov za starejše, kar je skrb vzbujajoče. Varuh prejema tudi veliko drugih pobud starejših, ki se nanašajo na različne stiske in predsodke, s katerimi se starejši soočajo v vsakdanjem življenju, kot so digitalna izključenost, starizem in diskriminacija, osamljenost, nedostopnost zdravstvenih storitev. Nekaj manj kot četrtnina prebivalcev Slovenije je starih najmanj 65 let, njihov delež v celotnem prebivalstvu pa še narašča, zato gre za vprašanja, ki jih je treba začeti reševati nemudoma.

Med najbolj perečimi je nasilje nad starejšimi, saj v zadnjem obdobju še zlasti odmevajo primeri v domovih za starejše, ki pretresajo slovensko javnost in sprožajo številna vprašanja o spoštovanju osebnega dostojanstva in odnosa družbe do najranljivejših. Kot družba moramo vedno in povsod imeti ničelno toleranco do nasilja, žrtvam pa zagotoviti, da bi zmogle o tem spregovoriti in poiskati varno okolje. Ob tem je nujno treba vlagati tudi v zagotavljanje varnosti, usposabljanje in izobraževanje vseh, še posebej pa posameznikov iz tistih poklicnih skupin, ki se pri svojem delu srečujejo s starejšimi. Ugotovitve iz odzivov vodstev domov za starejše, na katere so bile naslovljene poizvedbe, so pokazale, da predstavlja ključen problem pomanjkanje ustreznih kadrov in zavedanje o tem, kakšno ravnanje je sprejemljivo in kakšno nedopustno. Glede tega je Varuh že pozval k takojšnjem ukrepanju. Enega izmed širših ukrepov bi lahko predstavljala tudi vzpostavitev t. i. zaupnika starejših, ki bi bil na voljo starejšim v primeru različnih stisk, s katerimi se srečujejo. To bi lahko bil pomemben element izboljšanja kakovosti oskrbe in

zaščite pravic starejših v Sloveniji, vključno z osebami v domovih za starejše. Znotraj populacije starejših so posebno ogrožena skupina tisti, ki bivajo v institucijah.

Na okrogli mizi bo odprta razprava o tem, ali bi bilo smiselno v Sloveniji vzpostaviti prakso zaupnika starejših, ki bi spremljal stanje pravic starejših tudi v institucijah, nanj pa bi se lahko starejši obrnili v primeru različnih stisk, v katerih se znajdejo, pa tudi v primeru nasilja, ob zlorabah, zanemarjanju ali izkoriščanju ter navsezadnje v primeru kršitev pravic. Zaupnik bi bil ustrezno usposobljena oseba, ki bi pomenil glas starejših v odnosu do institucij, ki zaradi kadrovskih, organizacijskih, finančnih in drugih omejitev v nekaterih primerih ne obravnavajo posameznika kot osebe s svojimi potrebami in željami. Šlo bi za neodvisno in zaupanja vredno osebo, ki bi starejšim prisluhnila, jih slišala ter se nato glede na posamezne kritične primere tudi odzvala. Starejši, še posebej tisti v domovih za starejše, trenutno predstavljajo enega najbolj ranljivih delov družbe, ki pogosto ostaja spregledan. Pomembna bi bila še zlasti vloga zaupnika pri krepitvi moči posameznika v odnosu do različnih institucij; tem bi zaupniki lahko podajali tudi predloge za izboljšave. Namen je tudi, da bi ob pomoči zaupnikov identificirali sistemske težave in iskali dobre prakse.

O zagovorništvu starejših je potekala razprava v Državnem svetu leta 2011, a predlagani ukrepi doslej niso bili sprejeti. Varuh namerava v prihodnje tudi na podlagi razprave na okrogli mizi pripraviti zaključke in priporočila odločevalcem, saj je nujno narediti korak naprej v smeri k zaščiti starejših.

Na okrogli mizi želimo odpreti predvsem naslednja vprašanja:

- Ali trenutni sistem varstva pravic starejših, vključno s pravicami oseb v domovih za starejše, zadostuje in ali je učinkovit? Ali ga uporabniki in njihovi svojci doživljajo kot učinkovitega? Ali v Sloveniji sploh lahko govorimo o varstvu pravic starejših?
- Kakšne so trenutne izkušnje oskrbovancev (ali njihovih svojcev) v domovih za starejše v povezavi z zaščito njihovih pravic in kakovostjo oskrbe?
- Ali bi bilo smiselno varstvo pravic starejših organizirati formalno (v okviru centrov za socialno delo, varuha za človekove pravice, občin, domov za starejše ...) ali bolj neformalno (prostovoljstvo, program Starejši za starejše v okviru ZDUS ...)?

- Katere so mogoče ovire pri vzpostavitvi te prakse v Sloveniji (npr. pravne, finančne, organizacijske, kadrovske)?
- Ali bi bilo smiselno prakso zaupnikov starejših organizirati znotraj obstoječih struktur in zakonodaje?
- Kako zagotoviti neodvisnost in učinkovitost zaupnika?

PROGRAM OKROGLE MIZE

Peter Svetina, varuh človekovih pravic Republike Slovenije – *uvodni nagovor gostitelja*

GOSTJE OKROGLE MIZE:

*Moderatorka: **dr. Dijana Možina Zupanc**, namestnica varuha človekovih pravic*

Tatjana Milavec, sekretarka Skupnosti centrov za socialno delo Slovenije

Denis Sahernik, sekretar Skupnosti socialnih zavodov Slovenije

Mag. Irena Žagar, predsednica Društva Srebrna nit – združenja za dostojno starost

Vijola Bertalanič, predsednica programskega sveta programa Starejši za starejše, Zveza društev upokojencev Slovenije

Irena Špela Cvetežar, Delovna skupina za nenasilje v zdravstveni negi pri Zbornici zdravstvene in babiške nege Slovenije